

ΤΖΕΣΣΙ ΜΠΕΡΤΟΝ

Το κουκλόσπιτο

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα αγγλικά

ΜΥΡΤΩ ΚΑΛΟΦΩΛΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

*Το κουκλόσπιτο της Πετρονέλλα Όορτμαν,
Κρατικό Μουσείο της Ολλανδίας, Άμστερνταμ*

Όταν γίνεται λόγος για την Εταιρεία, πρόκειται για την Ολλανδική Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών, γνωστή στην παλιά Ολλανδική Δημοκρατία και ως Ενωμένη Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών. Η Εταιρεία ιδρύθηκε το 1602 και είχε υπό τη διεύθυνσή της στόλο εκατοντάδων πλοίων που εκτελούσαν εμπορικές συναλλαγές σε όλη την Αφρική, την Ευρώπη, την Ασία και το ινδονησιακό αρχιπέλαγος.

Το 1669, η Εταιρεία είχε στο δυναμικό της 50.000 μέλη*, 60 θυγατρικές εταιρείες και 17 βασιλεια. Έως το 1671, οι μετοχές της Εταιρείας στο χρηματιστήριο του Άμστερνταμ άγγιζαν το 570% της ονομαστικής τους αξίας.

Χάρη στην άνθηση της γεωργίας και την οικονομική δύναμη των Ενωμένων Επαρχιών των Κάτω Χωρών, λεγόταν πως οι φτωχοί στις Κάτω Χώρες σιτίζονταν πολύ καλύτερα από τους φτωχούς στην Αγγλία, την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ισπανία. Οι δε πλούσιοι των χωρών αυτών σιτίζονταν καλύτερα από όλους τους κατοίκους του πλανήτη.

* Bewindhebber (ολλανδικά στο πρωτότυπο): μέλος της Ολλανδικής Εταιρείας Ανατολικών Ινδιών, που συχνά είχε επενδύσει σε αυτήν μεγάλα κεφάλαια.

Αρπάζουν το ασήμι, λαφυραγωγούν το χρυσάφι,
και δεν έχουν τέλος οι θησαυροί της·
και ατέλειωτα είναι τα όμορφα και πολύτιμα σκεύη.
Ναούμ 2:9

Και καθώς έβγαιναν από την αυλή του ναού, του
λέει ένας από τους μαθητές του·
Δάσκαλε, κοίταξε τι ωραία μάρμαρα και πόσο με-
γαλοπρεπή κτίρια.
Και ο Ιησούς απάντησε και του είπε· βλέπεις αυτά
τα μεγάλα κτίρια;
Δεν θα μείνει εδώ πέτρα πάνω στην πέτρα που να
μην καταστραφεί.

Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο 13:1-2

*(Όλα τα αποσπάσματα από τη Βίβλο προέρχονται
από σημειωμένα κείμενα της Βίβλου της οικίας των
Μπραντ)*

Παλαιά Εκκλησία, Άμστερνταμ, Τρίτη, 14 Γενάρη του 1687

Η κηδεία θα ήταν διακριτική, καθώς η εκλιπούσα δεν είχε φίλους. Όμως τα νέα στο Άμστερνταμ κυλούν σαν το νερό, τρυπώνουν στα αυτιά, εξαπλώνονται σαν μούχλα, και στην ανατολική γωνιά της εκκλησίας κόσμος συνωστίζεται. Εκείνη, σε ασφαλή απόσταση, από τα στασίδια των ψαλτών παρακολουθεί τη σκηνή να εκτυλίσσεται, καθώς μέλη της συντεχνίας και οι σύζυγοί τους πλησιάζουν τον ανοιχτό τάφο σαν μυρμήγκια που οσμίζονται μέλι. Σύντομα έρχονται και υπάλληλοι της Εταιρείας, καπετάνιοι πλοίων, σύζυγοι αρχόντων, ζαχαροπλάστες – και εκείνος, φορώντας ακόμη το ίδιο πλατύγυρο καπέλο. Κάνει προσπάθεια για να τον λυπηθεί. Η λύπηση, αντίθετα με το μίσος, χωρά σε μια κάσα χωμένη κάτω από τη γη.

Η ζωγραφισμένη οροφή της εκκλησίας –το μόνο που άφησαν όρθιοι οι μεταρρυθμιστές– υψώνεται από πάνω τους σαν ανασηκωμένο σκαρί θεόρατου πλοίου. Καθρεφτίζει την ψυχή της πόλης· χαραγμένος ανεξίτηλα στους πανάρχαιους νομείς, ο κριτής Χριστός κρατά ξίφος και κρίνο, ένας χρυσός όγκος σκίζει τα κύματα, η Παρθένος

κάθεται πάνω σε μισοφέγγαρο. Ανασηκώνοντας το κάθισμα στο διπλανό στασίδι, τα δάχτυλά της ψαύουν την ανάγλυφη παραβολή του έκθετου ξύλου. Ένας άντρας αφοδεύει ένα σάκο με νομίσματα, το πρόσωπό του χαράκωνει μια καταχθόνια έκφραση οδύνης. Τι άλλαξε; σκέφτεται.

Κι όμως, κάτι είναι διαφορετικό.

Ακόμα και οι νεκροί είναι παρόντες σήμερα, επιτάφιας πλάκες κρύβουν σώματα επί σωμάτων, κόκαλα πάνω σε χώμα, στοιβαγμένα κάτω από τα πόδια των πενθόντων. Κάτω από τούτο το δάπεδο κείται η γνάθος μιας γυναίκας, τα οστά της λεκάνης κάποιου εμπόρου, η κούφια θωρακική κοιλότητα κάποιου ευτραφούς άρχοντα. Υπάρχουν και λιλιπούτεια πτώματα εκεί κάτω, κάποια δεν ξεπερνούν σε μήκος ένα καρβέλι ψωμί. Παρατηρεί τον κόσμο να αποστρέφει το βλέμμα από την τόση συσσωρευμένη δυστυχία, να αποφεύγει να περνά πάνω από τις μικροσκοπικές ταφόπλακες, δεν τους αδικεί.

Στο κέντρο του πλήθους, το βλέμμα της γυναίκας ακουμπά στην αιτία για την οποία βρίσκεται εκεί. Το κορίτσι φαίνεται εξουθενωμένο, καταρρακωμένο από τη θλίψη, στέκεται δίπλα στο άνοιγμα του δαπέδου. Δεν προσέχει τους ανθρώπους που έχουν έρθει από την πόλη για να χαζέψουν. Οι νεκροπομποί κατευθύνονται προς το κέντρο του ναού, το φέρετρο στους ώμους τους σταθερό, σαν θήκη λαούτου. Από την έκφραση στα πρόσωπα του πλήθους, θα έλεγε κανείς πως έχουν επιφυλάξεις για τη νεκρόσημη αυτή τελετή. Αναμφισβήτητο έργο του Πέλλικορν, υποθέτει. Ο πάστορας συνεχίζει να σταλάζει στα αυτιά τους το γνωστό παλιό φαρμάκι.

Συνήθως, νεκρικές πομπές σαν κι αυτή διέπονται από αυστηρούς κανόνες. Στην κεφαλή της πομπής οι διοικητές, και πίσω τους ο απλός λαός, όμως εκείνη τη μέρα κανείς δεν δίνει σημασία στους τύπους. Η γυναίκα συλλογίζεται πως δεν έχει ξαναβρεθεί ποτέ παρόμοιο ανθρώπινο σαρκίο σε κανέναν από τους οίκους του Θεού μέσα στα σύνορα της πόλης αυτής. Αγαπά τη σπάνια και απειθή του ποιότητα. Στεριωμένη στον κίνδυνο, η πόλη του Άμστερνταμ τώρα λαχταρά τη σιγουριά, οι άνθρωποί του ζητούν να περάσουν μια ζωή νοικοκυρεμένη, και διαφυλάττουν την άνεση που προσφέρουν τα χρήματα με νωθρή υπακοή. Έπρεπε να είχα φύγει πριν τη σημερινή μέρα, σκέφτεται. Ο θάνατος ήρθε πολύ κοντά μου.

Ο κλοιός σπάει καθώς οι νεκροπομποί ανοίγουν δρόμο μέσα στο πλήθος. Όταν κατεβάζουν το φέρετρο μέσα στην καταπακτή δίχως τελετουργικό, το κορίτσι πλησιάζει το χείλος. Ρίχνει μια μικρή ανθοδέσμη μέσα στο έρεβος, και ένα ψαρόνι, φτεροκοπώντας, παίρνει ύψος μπροστά στον ασβεστωμένο τοίχο της εκκλησίας. Κεφάλια στρέφονται, η προσοχή του πλήθους περισπάται, το κορίτσι όμως μένει ασάλευτο, το ίδιο και η γυναίκα στα στασίδια της χορωδίας, και οι δύο παρακολουθούν το στροβίλισμα των πετάλων όσο ο Πέλλικορν απαγγέλλει την τελευταία δέηση.

Όταν οι νεκροπομποί σέρνουν την καινούρια πλάκα στην τελική της θέση, μια υπηρέτρια γονατίζει πλάι στο σκοτεινό χάσμα που θα κλείσει για πάντα. Αρχίζει να κλαίει με αναφιλητά, και όταν το εξουθενωμένο κορίτσι δεν κάνει τίποτε για να εμποδίσει αυτό το ξέσπασμα δακρύων, το πλήθος στηλιτεύει τούτη την έλλειψη αξιοπρέπειας και τάξης με ένα σούσουρο αποδοκιμασίας. Δύο

γυναίκες ντυμένες στο μετάξι κάθονται κοντά στα στασίδια της χορωδίας, κάτι ψιθυρίζουν μεταξύ τους. «Με τέτοιες συμπεριφορές φτάσαμε εδώ που φτάσαμε» μουρμουρίζει η μία.

«Αν δεν μπορούν να μαζευτούν έξω, ποιος ξέρει πώς ξεσαλώνουν μέσα στο σπίτι τους» απαντά η φίλη της.

«Πράγματι. Και τι δεν θα 'δυνα για να ήμουν από μια μεριά να 'βλεπα» οι ψίθυροι εξακολουθούν.

Πνίγουν ένα χαχανητό, και στο στασίδι των χορωδών η γυναίκα παρατηρεί πως οι αρθρώσεις της γροθιάς της έχουν πανιάσει πάνω στην ηθικοπλαστική ξυλόγλυπτη παράσταση.

Μόλις το δάπεδο της εκκλησίας σφραγίζεται ξανά, ο ανθρώπινος κλοιός σκορπάει, οι νεκροί επιστρέφουν στις κλίνες τους. Το κορίτσι, σαν έκπτωτος γυάλινος άγιος των βιτρό της εκκλησίας, αναγνωρίζει τους απρόσκλητους υποκριτές. Το πλήθος φλυαρεί καθώς ξεχύνεται στους δαιδαλώδεις δρόμους της πόλης. Τελευταίες ακολουθούν το κορίτσι και η υπηρέτριά της, κινούνται αργά πιασμένες χέρι χέρι κατά μήκος του κεντρικού κλίτους του ναού και βγαίνουν έξω. Οι περισσότεροι άντρες θα επιστρέψουν στα γραφεία και στους πάγκους τους – για να μη βουλιάξει το Άμστερνταμ η προσπάθεια πρέπει να είναι αδιάκοπη. Με σκληρή δουλειά πετύχαμε τη δόξα, όπως λέει και ο λαός – όμως η οκνηρία είναι εκείνη που θα μας βυθίσει και πάλι στη θάλασσα. Και τούτες τις μέρες νιώθουμε τα ανεβασμένα νερά να ελλοχεύουν.

Μόλις αδειάζει η εκκλησία, η γυναίκα ξεπροβάλλει από τα στασίδια της χορωδίας. Κινείται γοργά, δεν έχει πρόθεση να γίνει αντιληπτή. Τα πράγματα μπορούν να

αλλάξουν, μονολογεί, η φωνή της ψιθυριστή, χαϊδεύει τους τοίχους. Βρίσκει την καινούρια πλάκα, παρατηρεί πως είναι βιαστικά φτιαγμένη, η γρανιτένια επιφάνεια πιο θερμή ακόμη από τα υπόλοιπα μνήματα, οι λαξευμένες λέξεις ακόμη σκονισμένες. Τα γεγονότα που συνέβησαν ήταν απίθανο να συμβούν.

Γονατίζει, ψαύει στην τσέπη της για να ολοκληρώσει αυτό που ξεκίνησε. Αυτή είναι η δική της προσευχή, μια μινιατούρα σπιτιού τόσο μικρή ώστε να χωράει στην παλάμη. Εννιά δωμάτια και πέντε ανθρώπινες φιγούρες σκαλισμένες στο εσωτερικό, το έργο έχει τόση λεπτοδουλειά και τόση ακρίβεια, σαν να έχει δημιουργηθεί πέρα από τον ανθρώπινο χρόνο. Προσεκτικά, η γυναίκα εναποθέτει το ανάθημα αυτό στο μέρος για το οποίο προοριζόταν εξ αρχής, τα αργασμένα της δάχτυλα αγγίζουν τον ψυχρό γρανίτη και τον καθαγιάζουν.

Καθώς ανοίγει την πόρτα της εκκλησίας, το βλέμμα της αναζητά ενστικτωδώς το πλατύγυρο καπέλο, το ράσο του Πέλλικορν, τις μεταξοντυμένες γυναίκες. Όλοι τους άφαντοι, και αν δεν ακουγόταν το φτεροκόπημα του εγγλωβισμένου φαρονιού θα ήταν κατάμονη στον κόσμο. Είναι ώρα να φεύγει, όμως η γυναίκα κράτα για μια στιγμή την πόρτα ανοιχτή για να ελευθερώσει το πουλί. Εκείνο αντιλαμβάνεται την κίνησή της, όμως κρύβεται φτερουγίζοντας πίσω από τον άμβωνα. Κλείνει πίσω της την ψυχρή ατμόσφαιρα της εκκλησίας, στρέφει το πρόσωπο στον ήλιο, ακολουθεί την ελλειψοειδή τροχιά των καναλιών προς τη θάλασσα. Φτερωτέ μου φίλε, σκέφτεται, αν πιστεύεις πως στο κτίριο αυτό είσαι πιο ασφαλής, τότε δεν είμαι εγώ αυτή που θα σε ελευθερώσει.

ΕΝΑ

Μέσα Οκτώβρη, 1686
Κανάλι Χέρενγκραχτ, Άμστερνταμ

Μην επιθυμείς τα εδέσματά του·
Γιατί είναι δόλια τροφή.

Παροιμίες 23:3

Από έξω, μέσα

ΣΤΟ ΠΛΑΤΥΣΚΑΛΟ, έξω από το σπίτι του νέου της συζύγου, η Νέλλα Όορτμαν ανασηκώνει το δελφινόσχημο ρόπτρο και το αφήνει να πέσει, στο άκουσμα του κρότου αισθάνεται αμήχανα. Κανείς δεν εμφανίζεται για να την υποδεχτεί, παρόλο που περιμένουν την άφιξή της. Η χρονική στιγμή της συνάντησης είχε κανονιστεί εκ των προτέρων, επιστολές είχαν σταλεί και από τις δύο πλευρές, το επιστολόχαρτο της μητέρας της φάνταζε τόσο φτενό σε σύγκριση με την ακριβή περγαμηνή των Μπραντ. Όχι, συλλογίζεται, αυτό δεν είναι και η καλύτερη υποδοχή, φέρνει στον νου της τη βιαστική γαμήλια τελετή τον προηγούμενο μήνα – ούτε ανθοστολισμοί, ούτε γαμήλια κούπα με κρασί, ούτε γαμήλιο κρεβάτι. Η Νέλλα αφήνει το μικρό μπαούλο της και το κλουβί με το πουλί πάνω στο σκαλί. Ξέρει πως θα πρέπει να το τοποθετήσει κάπου όμορφα στο σπίτι αργότερα, όταν θα τακτοποιηθεί στον πάνω όροφο, σε ένα δωμάτιο, σε ένα γραφείο.

Η Νέλλα στρέφει το πρόσωπο προς το κανάλι, το γέλιο των εργατών αντηχεί από την απέναντι οικοδομή. Ένας λιανός νεαρός έχει σκοντάψει πάνω σε μια γυναίκα και στο καλάθι με τα ψάρια της, μια μισοπεθαμένη ρέγγα γλιστρά στην ποδιά της πλανόδιας ψαροπώλισσας. Αφήνει μια τραχιά κραυγή, η επαρχιώτικη φωνή της διαπερνά

το δέρμα της Νέλλα. «*Ηλίθιε! Ηλίθιε!*» φωνάζει η γυναίκα. Το αγόρι είναι τυφλό, χουφτιάζει το χρώμα γυρεύοντας τη ρέγγα που ξέφυγε, σαν να ψάχνει ασημένιο φυλαχτό, τα δάχτυλά του σβέλτα, δεν φοβούνται να ψηλαφίσουν γύρω του. Τη γραπώνει, αφήνει ένα τσιριχτό γέλιο και ανηφορίζει τρέχοντας τον δρόμο με το τρόπαιό του, το ελεύθερο χέρι του προτεταμένο, σε επιφυλακή.

Η Νέλλα αναθαρρεύει σιωπηλά και στέκεται για να νιώσει τη σπάνια αυτή ζέστη του Οκτώβρη, να τη ρουφήξει μέσα της όσο μπορεί. Το κομμάτι αυτό του καναλιού Χέρενγκραχτ είναι γνωστό ως Χρυσή Καμπή, σήμερα όμως το φαρδύ άνοιγμα είναι βρόμικο και ανιαρό. Επιβλητικά, πάνω από το λασπωμένο κανάλι, τα σπίτια συνθέτουν μια εντυπωσιακή εικόνα. Μεγαλοπρεπή και έξοχα, σαν πολύτιμοι λίθοι που κάνουν την πόλη περήφανε, θαυμάζουν να καθρεπτίζεται στα νερά η ίδια τους η συμμετρία. Πάνω από τις σκεπές τους, η φύση προσπαθεί όσο μπορεί να φανεί αντάξιά τους, και σύννεφα στο χρώμα της ζαφοράς και του βερίκοκου αντανακλούν την ομορφιά που λαφυραγωγήσε η ένδοξη Δημοκρατία της Ολλανδίας.

Η Νέλλα γυρίζει ξανά προς την πόρτα, είναι ελαφρώς μισάνοιχτη. Άραγε να ήταν εξαρχής έτσι; Δεν μπορεί να πει με σιγουριά. Τη σπρώχνει με το σώμα της, κοιτάζει εξεταστικά το σκοτάδι, νιώθει την ψύχρα που αναδίδει το μαρμάρινο δάπεδο. «Γιοχάννες Μπραντ;» φωνάζει – δυνατά, λίγο νευρική. Τι σόι παιχνίδι είναι αυτό; σκέφτεται. Θα στέκομαι εδώ μέχρι τον Γενάρη. Ο Πίμπο, το παπαγαλάκι της, τινάζει τα φτερά του, χτυπούν πάνω στα κάγκελα του κλουβιού, το ασθενικό του τιτίβισμα σβήνει πάνω στη μαρμάρινη επιφάνεια. Ακόμα και το κανάλι

πίσω τους, ήσυχο πια, μοιάζει να κρατά την ανάσα του.

Καθώς το βλέμμα της βυθίζεται ολοένα και βαθύτερα μέσα στις σκιές, η Νέλλα για ένα πράγμα είναι σίγουρη. Κάποιος την κατασκοπεύει. *Εμπρός, Νέλλα Ελίζαμπεθ*, λέει στον εαυτό της και περνά το κατώφλι. Άραγε ο νέος της σύζυγος θα την αγκαλιάσει, θα τη φιλήσει ή θα της σφίξει το χέρι σαν να πρόκειται για μια καθαρά επαγγελματική σχέση; Δεν είχε κάνει καμία τέτοια κίνηση στην τελετή, περιτριγυρισμένος από την ολιγομελή της οικογένεια, χωρίς ούτε έναν από τους δικούς του συγγενείς.

Για να δείξει πως ακόμη και μια επαρχιώτισσα έχει τρόπους, σκύβει και βγάζει τα παπούτσια της, είναι κομψά, δερμάτινα – έχει φορέσει τα καλά της, παρόλο που τώρα αυτή η επιλογή της φαίνεται μάταιη. *Αξιοπρέπεια*, είχε πει η μητέρα της, ωστόσο η αξιοπρέπεια είναι τόσο άβολη. Αφήνει τα παπούτσια της να πέσουν στο πάτωμα, ελπίζοντας ο θόρυβος να τραβήξει την προσοχή κάποιου, ή να τον τρομάξει. Η μητέρα της λέει πως η φαντασία της καλπάζει, πως πετάει στα σύννεφα. Τα παπούτσια κείτονται απογοητευτικά αδρανή και η Νέλλα νιώθει ανόητη.

Έξω στον δρόμο δυο γυναίκες χαιρετούν η μία την άλλη. Η Νέλλα γυρίζει το βλέμμα, όμως μέσα από την ανοιχτή πόρτα διακρίνει μόνο την πλάτη της μίας· είναι ψηλή, το χρυσό κεφάλι της ακάλυπτο, βηματίζει κάτω από τις τελευταίες ακτίνες του ήλιου. Και τα δικά της μαλλιά είναι ακατάστατα από το ταξίδι, η ελαφριά αύρα κάνει κάποιες άναρχες τούφες της να ανεμίζουν. Αν προσπαθήσει να τις συμμαζέψει θα γίνει ακόμα πιο νευρική από ό,τι αντέχει να φανεί, έτσι τις αφήνει να της γαργαλούν το πρόσωπο.

«Θηριοτροφείο θα γίνουμε εδώ μέσα;»

Η φωνή ακούγεται σταθερή και κοφτή μέσα από τα σκοτάδια της εισόδου. Η Νέλλα νιώθει το δέρμα της να ζαρώνει, οι υποψίες της δικαιώθηκαν, αυτό όμως δεν κρύβει το ανατρίχιασμά της. Παρακολουθεί καθώς μια φιγούρα γλιστρά μέσα από τη σκιά, ένα προτεταμένο χέρι προβάλλει – σε ένδειξη διαμαρτυρίας ή χαιρετισμού, δεν μπορεί να καταλάβει. Είναι μια γυναίκα, ευθυτενής και λιγνή, ντυμένη στο πιο βαθύ μαύρο, η σκούφια στο κεφάλι της κατάλευκη, κολλαρισμένη και στερεωμένη στην εντέλεια. Ούτε μια τούφα από τα μαλλιά της δεν περισσεύει, και τη συνοδεύει η πιο αόριστη, η πιο αλλόκοτη μυρωδιά μοσχοκάρυδου. Τα μάτια της γκρίζα, το στόμα της αυστηρό. Άραγε πόση ώρα στεκόταν εκεί και παρατηρούσε; Ο Πίμπο τιτιβίζει με την ξαφνική της εμφάνιση.

«Είναι ο Πίμπο» λέει η Νέλλα. «Το παπαγαλάκι μου».

«Το βλέπω» αποκρίνεται η γυναίκα προσηλώνοντας το βλέμμα της πάνω στη Νέλλα. «Ή μάλλον, το ακούω. Δεν φαντάζομαι να έφερεις και άλλα κτήνη μαζί σου».

«Έχω και ένα σκυλάκι, αλλά έμεινε στο σπίτι...»

«Ωραία. Θα λέρωνε μέσα στα δωμάτιά μας. Θα έγδερνε τα πατώματα. Αυτά τα μικρόσωμα είναι εκκεντρικότητες των Γάλλων και των Ισπανών» σχολιάζει η γυναίκα. «Τόσο απείθαρχα όσο και οι ιδιοκτήτες τους».

«Και μοιάζουν και με ποντίκια» συμπληρώνει μια δεύτερη φωνή που ακούγεται από το βάθος του διαδρόμου.

Η γυναίκα σουφρώνει τα φρύδια της, για μια στιγμή κλείνει τα μάτια, και η Νέλλα αποτυπώνει την εικόνα της

στο μυαλό της, αναρωτιέται ποιος ακόμη παρακολουθεί τη συζήτηση αυτή. Πρέπει να είμαι δέκα χρόνια νεότερή της, συλλογίζεται, παρόλο που το δέρμα της είναι τόσο λείο. Η γυναίκα προσπερνά τη Νέλλα και κατευθύνεται προς την κάσα της πόρτας, κινείται με χάρη, με συνειδητή χάρη που αποπνέει σιγουριά. Ρίχνει ένα σύντομο επιδοκιμαστικό βλέμμα στα περιποιημένα παπούτσια στο πλάι της πόρτας, και ύστερα καρφώνει το βλέμμα της στο κλουβί, τα χείλη της σφίγγονται. Το φτέρωμα του Πίμπο φουσκώνει από τρόμο.

Η Νέλλα αποφασίζει να της αποσπάσει την προσοχή προσφέροντας το χέρι της για να τη χαιρετήσει, η γυναίκα όμως τινάζεται στο άγγιγμά της.

«Είσαι βαρυκόκαλη για δεκαεφτάχρονη» παρατηρεί η γυναίκα.

«Ονομάζομαι Νέλλα» της απαντά μαζεύοντας το χέρι της. «Και είμαι δεκαοχτώ».

«Ξέρω ποια είσαι».

«Το πραγματικό μου όνομα είναι Πετρονέλλα, όλοι στο σπίτι όμως με φωνάζουν...»

«Το άκουσα ήδη».

«Είσαι η οικονόμος;» ρωτά η Νέλλα. Από το σκοτάδι του διαδρόμου ακούγεται ένα πνιχτό χαχανητό. Η γυναίκα το αγνοεί, κοιτάζει έξω τα οπάλινα χρώματα του σούρουπου. «Είναι εδώ ο Γιοχάννες; Είμαι η νέα του σύζυγος». Η γυναίκα παραμένει σιωπηλή. «Ίπογράψαμε πριν από ένα μήνα, στο Άσσεντελφτ» επιμένει η Νέλλα. Δεν έχει άλλη επιλογή, μόνο να επιμείνει.

«Ο αδελφός μου απουσιάζει».

«Ο αδελφός σου;»

Άλλο ένα πνιχτό γέλιο ακούγεται από τα σκοτάδια. Η γυναίκα κοιτάζει κατάματα τη Νέλλα. «Είμαι η Μάριν Μπραντ» ανακοινώνει, σαν να όφειλε η Νέλλα να γνωρίζει ήδη ποια ήταν. Μπορεί το βλέμμα της Μάριν να είναι αυστηρό, η Νέλλα όμως διακρίνει στη φωνή της τη σταθερότητά της να κλονίζεται. «Απουσιάζει» εξακολουθεί η Μάριν. «Περιμέναμε πως θα είχε έρθει. Αλλά λείπει».

«Πού είναι, τότε;»

Η Μάριν στρέφει ξανά το βλέμμα προς τον ουρανό. Το αριστερό της χέρι νεύει απαλά στον αέρα και από το σκοτάδι δίπλα στη σκάλα προβάλλουν δύο σιλουέτες. «Όττο» προστάζει.

Ένας άντρας πλησιάζει προς το μέρος τους, η Νέλλα ξεροκαταπίνει, πατά γερά τα παγωμένα πέλματά της στο πάτωμα.

Η επιδερμίδα του Όττο είναι μελαψή, σκούρα καφετιά σε όλη της την επιφάνεια, στον λαιμό του που βγαίνει από τον γιακά, στους καρπούς και στις παλάμες που προβάλλουν από τα μανίκια – παντού ομοιόμορφο σκούρο καφέ δέρμα, στα μάλα του προσώπου του, στο πιγούνι του, στο φαρδύ του μέτωπο, σε κάθε ίντσα του σώματός του. Η Νέλλα δεν έχει δει ποτέ στη ζωή της τέτοιον άντρα.

Η Μάριν την παρακολουθεί, περιμένει να δει την αντίδρασή της. Η έκφραση στα μεγάλα μάτια του Όττο δείχνει πως δεν αντιλαμβάνεται τη γοητεία που ασκεί στη Νέλλα και που τόσο άτεχνα προσπαθεί να κρύψει. Κάνει μια υπόκλιση, εκείνη του την ανταποδίδει, δαγκώνει τα χείλη της ώσπου η γεύση του αίματος τής υπενθυμίζει να κρατήσει την ψυχραιμία της. Η Νέλλα παρατηρεί το δέρμα του που λάμπει σαν στιλπνός καρπός, τα μαύρα μαλλιά

του που στέκονται κατακόρυφα στο κρανίο του. Σαν σύννεφο από μαλακό βαμβάκι, όχι πεσμένα και λιπαρά όπως των άλλων αντρών. «Εγώ...» ψελλίζει.

Ο Πίμπο ξεκινά να τερετίζει. Ο Όττο προτάσσει τα χέρια του, ένα ζευγάρι ξυλοπάπουτσα είναι ακουμπισμένο πάνω στις φαρδιές του παλάμες. «Για τα πόδια σου» λέει.

Έχει την προφορά του Άμστερνταμ – ωστόσο τραβάει τις λέξεις κάνοντάς τες να ηχούν ζεστές και υγρές. Η Νέλλα παίρνει τα ξυλοπάπουτσα από τα χέρια του, τα δάχτυλά της αγγίζουν ανεπαίσθητα το δέρμα του. Άτσαλα γλιστράει τα πέλματά της μέσα στα υπερυψωμένα παπούτσια. Της είναι μεγάλα, όμως δεν τολμά να το ομολογήσει, τουλάχιστον, με αυτά, τα πόδια της δεν ακουμπούν το κρύο μάρμαρο. Τα δερμάτινα λουριά θα τα δέσει αργότερα, στον επάνω όροφο – αν ποτέ φτάσει ως εκεί, αν ποτέ την αφήσουν να προσπεράσει την είσοδο.

«Ο Όττο είναι ο υπηρέτης του αδελφού μου» λέει η Μάριν, τα μάτια της ακόμη στυλωμένα πάνω στη Νέλλα. «Και αυτή είναι η Κορνήλια, η καμαριέρα μας. Θα φροντίσει να έχεις ό,τι χρειαζόσαι».

Η Κορνήλια κάνει ένα βήμα μπροστά. Είναι λίγο μεγαλύτερη από τη Νέλλα, ίσως είκοσι ή είκοσι ενός ετών – και λίγο ψηλότερη. Η Κορνήλια την κοιτάζει με παγερό χαμόγελο, τα γαλάζια μάτια της περιεργάζονται την καινούρια νύφη, παρατηρούν τα χέρια της που τρέμουν. Η Νέλλα χαμογελά, εκνευρισμένη από την περιέργεια της καμαριέρας, πασχίζει να ψελλίσει ένα ψυχρό ευχαριστώ. Όταν τη διακόπτει η Μάριν, νιώθει ευγνωμοσύνη μαζί με ντροπή.

«Ακολούθησέ με επάνω» λέει η Μάριν. «Θα θέλεις να δεις το δωμάτιό σου».

Η Νέλλα γνέφει καταφατικά, στα μάτια της Κορνήλια τρεμοφέγγει μια έκφραση θυμηδίας. Εύθυμο τραυλό κε-
λάδισμα από το κλουβί αντηχεί στους ψηλούς τοίχους, και η Μάριν με ένα τίναγμα του αντίχειρα υποδεικνύει στην Κορνήλια πως το κλουβί πρέπει να πάει στην κου-
ζίνα.

«Και οι ατμοί από το μαγείρεμα;» διαμαρτύρεται η Νέλλα. Η Μάριν και ο Όττο στρέφονται προς το μέρος της. «Στον Πίμπο αρέσει το φως».

Η Κορνήλια σηκώνει το κλουβί και αρχίζει να το κουνά πέρα δώθε σαν κουβά. «Με προσοχή, σε παρακαλώ» λέει η Νέλλα.

Η Μάριν τραβάει το βλέμμα της Κορνήλια. Η καμαριέ-
ρα συνεχίζει προς την κουζίνα, με τη συνοδεία της ασθε-
νικής μελωδίας των ανήσυχων τιτιβισμάτων του Πίμπο.

Στον επάνω όροφο, η Νέλλα νιώθει να συρρικνώνεται μπροστά στη χλιδή του νέου της δωματίου. Η Μάριν το μόνο που νιώθει είναι δυσαρέσκεια. «Η Κορνήλια το πα-
ράκανε με τα κεντήματα» σχολιάζει. «Μια φορά παντρεύ-
εται ο Γιοχάννες, έτσι ελπίζουμε τουλάχιστον».

Υπάρχουν μαξιλάρια με κεντημένο μονόγραμμα, και-
νούριο κάλυμμα στο κρεβάτι και δυο ζευγάρια πρόσφα-
τα φρεσκαρισμένες κουρτίνες. «Το βαρύ βελούδο είναι
απαραίτητο για να κρατά μακριά την πάχνη από τα κα-
νάλια» εξηγεί η Μάριν. «Αυτό ήταν το δωμάτιό μου»
προσθέτει καθώς μετακινείται προς το παράθυρο για να

δεις τα λιγοστά άστρα που έχουν ξεπροβάλει στον ουρανό, και ακουμπά την παλάμη της στο τζάμι. «Έχει καλύτερη θέα, γι' αυτό σου το δώσαμε».

«Α, όχι» λέει η Νέλλα. «Τότε πρέπει να το κρατήσετε».

Αντικρίζουν η μία την άλλη, περιστοιχισμένες από το πλήθος των κεντημάτων, από τα αμέτρητα λευκά είδη με το αρχικό *M*, δηλωτικό του ονόματος Μπραντ, να πλαισιώνεται από αμπελόφυλλα, να κουρνιαίζει μέσα σε φωλιές πουλιών, να ξεπροβάλλει μέσα από ανθισμένα παρτέρια. Όλα αυτά τα *M* είχαν καταβροχθίσει το πατρικό της όνομα, οι βελονιές τους ήταν ανάγλυφες σαν πρησμένες. Νιώθοντας αμηχανία, αλλά και υποχρέωση, η Νέλλα αγγίζει με το δάχτυλό της τα μάλλινα υφάσματα που καταπλάκωναν την ψυχή της.

«Η μεγαλοπρεπής προγονική κατοικία σας στο Άσσεντελφτ, έχει ζέστη ή μήπως πιάνει υγρασία;» ρωτά η Μάριν.

«Καμιά φορά έχει υγρασία» αποκρίνεται η Νέλλα καθώς σκύβει και προσπαθεί να ισιώσει τα μεγάλα ξυλοπάπουτσα που είναι δεμένα αδέξια στα πόδια της. «Τα φράγματα δεν είναι πάντα αποτελεσματικά. Όμως, δεν είναι μεγαλοπρεπής...»

«Η οικογένειά μας μπορεί να μην είναι από παλιό τζάκι, όπως η δική σου, όμως τι είναι ο τίτλος μπροστά σε ένα ζεστό, στεγνό και νοικοκυρεμένο σπίτι;» τη διακόπτει η Μάριν. Η ερώτηση ήταν ρητορική.

«Όντως».

«*Afkomst seyt niet*. Οι τίτλοι είναι άχρηστοι» συνεχίζει η Μάριν σκουντώντας ένα μαξιλάρι για να υπογραμμίσει τη λέξη *άχρηστοι*. «Το είπε και ο ιερέας Πέλλικορν την

περασμένη Κυριακή. Το σημείωσα στο εσώφυλλο της Βίβλου μας. “Υδατα αναβαίνουν και θέλουνσι πλημμυρίσει την γη”, εάν δεν είμαστε προσεκτικοί». Μοιάζει να αποτινάζει μια σκέψη από τον νου της. «Έγραψε η μητέρα σου» συμπληρώνει. «Επέμενε να πληρώσει εκείνη για το ταξίδι σου ως εδώ. Δεν μπορούσαμε να επιτρέψουμε κάτι τέτοιο. Στείλαμε το δεύτερο καλύτερο πλοιάριό μας για να σε πάρει. Ελπίζω να μην προσβλήθηκες».

«Όχι, όχι».

«Ωραία. Το δεύτερο καλύτερο πλοιάριο στο δικό μας το σπίτι σημαίνει ότι είναι φρεσκοβαμμένο, με καμπίνα ντυμένη με ινδικό μετάξι. Ο Γιοχάννες έχει πάρει το άλλο».

Η Νέλλα αναρωτιέται πού θα μπορούσε να έχει πάει ο άντρας της με το καλύτερό του πλοιάριο, και δεν έχει γυρίσει εγκαίρως για να την υποδεχτεί. Σκέφτεται τον Πίμπο, στην κουζίνα μόνο του, δίπλα στη φωτιά, δίπλα στις κατσαρόλες. «Μόνο δύο υπηρέτες έχετε;» ρωτάει.

«Είναι αρκετοί» αποκρίνεται η Μάριν. «Έμποροι είμαστε, όχι αργόσχολοι. Η Βίβλος λέει πως ο άνθρωπος δεν πρέπει ποτέ να σκορπά τον πλούτο του».

«Όχι. Ασφαλώς όχι».

«Εξυπακούεται, βέβαια, εάν του περισσεύει για να τον σκορπίσει». Η Μάριν την κοιτάζει επίμονα και η Νέλλα στρέφει το βλέμμα αλλού. Το φως στο δωμάτιο ολοένα και λιγοστεύει, και η Μάριν ανάβει τα κηροπήγια με ένα λεπτό κερί. Είναι φτηνά ξιγκοκέρια, η Νέλλα ήλπιζε πως θα ήταν μελισσοκέρια, πιο αρωματικά. Η επιλογή αυτών των κεριών, που βρομοκοπάνε κρεατίλα και καπνίζουν, την ξαφνιάζει. «Από ό,τι φαίνεται, η Κορνήλια κέντησε

το νέο σου όνομα παντού» λέει η Μάριν πάνω από τον ώμο της.

Πράγματι, συλλογίζεται η Νέλλα, και φέρνει στον νου της το μοχθηρό της βλέμμα που την εξέτασε εξονυχιστικά. Τα δάχτυλά της πρέπει να έχουν γίνει κατακόκκινα, και ποιον άραγε πρέπει να τιμωρήσει γι' αυτό;

«Πότε θα έρθει ο Γιοχάννες – γιατί δεν είναι εδώ;» ρωτάει.

«Η μητέρα σου γράφει πως ανυπομονείς να ξεκινήσεις τη ζωή σου ως σύζυγος στο Άμστερνταμ» λέει η Μάριν. «Έτσι είναι;»

«Ναι, πρέπει να υπάρχει όμως και σύζυγος για να γίνει αυτό».

Στην παγερή σιγή που ακολουθεί, η Νέλλα αναρωτιέται πού να βρίσκεται άραγε ο σύζυγος της Μάριν. Δεν αποκλείεται να τον έχει καταχωνιάσει στο πατάρι.

Θέλει απελπισμένα να βάλει τα γέλια, καταπνίγει το γέλιο της χαμογελώντας μπροστά σε ένα μαξιλάρι. «Είναι όλα πολύ όμορφα» λέει. «Δεν έπρεπε».

«Η Κορνήλια τα έκανε όλα. Τα δικά μου χέρια δεν πιάνουν».

«Σίγουρα υπερβάλλετε».

«Εβγαλα τους πίνακές μου. Σκέφτηκα, αυτά είναι περισσότερο του γούστου σου». Η Μάριν κάνει ένα νεύμα προς τον τοίχο όπου ένα ζευγάρι πουλιά έχουν απθανатιστεί με λαδομπογιά, κρέμονται από ένα γάντζο, όλο πούπουλα και νύχια. Πιο πέρα στον τοίχο το πορτρέτο ενός απαγχονισμένου λαγού, το τρόπαιο ενός κυνηγού. Δίπλα του ένας σωρός από στρείδια γεμίζουν ένα πιάτο με κινέζικα σχέδια, κρυμμένο από ένα πεσμένο κρασο-

πότηρο και μια γαβάθα με παραωριμασμένα φρούτα. Υπάρχει κάτι το ανησυχητικό στα στρείδια, στα εκτεθειμένα τους ανοιχτά στόματα. Στο πατρικό της, η μητέρα της Νέλλα κάλυπτε τους τοίχους με τοπία και παραστάσεις από τη Βίβλο. «Οι πίνακες αυτοί ανήκουν στον αδελφό μου» συμπληρώνει η Μάριν δείχνοντας ένα βάζο ασφυκτικά γεμάτο με λουλούδια, αφύσικα σκληρά, φορτωμένα με χρώμα, και ένα μισό ρόδι στην άκρη του τελάρου.

«Ευχαριστώ». Η Νέλλα αναρωτιέται πόσο χρόνο θα της πάρει να τους γυρίσει ανάποδα, να βλέπουν προς τον τοίχο, προτού πέσει να κοιμηθεί.

«Θα προτιμάς να δειπνήσεις εδώ απόψε» λέει η Μάριν. «Ταξίδεψες πολλές ώρες».

«Πράγματι. Θα σας ήμουν ευγνώμων». Η Νέλλα ένιωσε φρίκη μπροστά στα ματωμένα ράμφη των πουλιών, στα άψυχα μάτια τους, στην προσφερόμενη ζαρωμένη σάρκα. Στην όψη τους διακατέχεται από λαχτάρα να δοκιμάσει κάτι γλυκό. «Έχετε καθόλου αμυγδαλωτά;»

«Όχι. Η ζάχαρη... δεν είναι κάτι που συνηθίζουμε. Κάνει τις ψυχές των ανθρώπων να σαπίζουν».

«Η μητέρα μου τα έπλαθε σε διάφορα σχήματα». Υπήρχε πάντα αμυγδαλόπαστα στο κελάρι, η μοναδική τάση προς τέρψη στην οποία η κυρία Όορτμαν συμφωνούσε με τον σύζυγό της. Γοργόνες, καράβια και περιδέραια από ζαχαρωτά πετράδια, που η αμυγδαλωτή ζύμη κάνει να λιώνουν στο στόμα τους. Δεν ανήκω πια στη μητέρα μου, συλλογίζεται η Νέλλα. Μια μέρα θα πλάθω κι εγώ ζαχαρωτά σε σχήματα για άλλα υγρά μικροσκοπικά χέρια, για λεπτές φωνούλες που θα ζητάνε λιχουδιές.

«Θα πω στην Κορνήλια να σου φέρει σταρένιο ψωμί* και τυρί» λέει η Μάριν, διακόπτοντας τις σκέψεις της Νέλλα. «Κι ένα ποτήρι κρασί του Ρήνου».

«Ευχαριστώ. Έχετε ιδέα πότε θα έρθει ο Γιοχάννες;»

Η Μάριν οσμίζεται τον αέρα. «Τι είναι αυτή η μυρωδιά;»

Ενστικτωδώς, η Νέλλα αγγίζει την κλείδα της. «Μήπως είμαι εγώ;»

«Εσύ μυρίζεις έτσι;»

«Η μητέρα μου αγόρασε ένα άρωμα. Έλαιο από κρίνα. Αυτό εννοείτε;»

Η Μάριν γνέφει καταφατικά. «Κρίνο μύρισε». Βήχει διακριτικά. «Ξέρεις τι λένε για τα κρίνα».

«Όχι».

«Νωρίς ανθίζουν, νωρίς μαραίνονται».

Και μ' αυτό, η Μάριν κλείνει την πόρτα πίσω της.

* Herenbrood (ολλανδικά στο πρωτότυπο): σημαίνει στην κυριολεξία «το ψωμί των ευγενών» και καταναλωνόταν από τους εύπορους. Φτιαχνόταν από αλεύρι σίτου, καθαρισμένο και αλεσμένο, σε αντίθεση με το πιο φτηνό, το ψωμί από σίκαλη.